

Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година

ОБЛАСТ РУСЕ – основни резултати

Обща характеристика на областта

Област Русе е разположена в Северния централен район и е една от 28-те области на България (ниво NUTS 3 от Общата класификация на териториалните единици за статистически цели на ЕС). Общата площ на областта е 2 803.4 кв. км., което е 2.5% от територията на страната. Броят на населените места е 83, администрирани в 8 общини, като градовете са 9, а селата – 74. Населението на областта, по данни от преброяването през 2011 година, е 235 252 души или 3.2% от населението в България. Общият размер на използваната земеделска площ (ИЗП) е 1 688 345.5 дка заема 60% от територията на областта.

СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Броят на земеделските стопанства в Област Русе е 7 945, което представлява 2.2% от стопанствата в страната. Използваната земеделска площ (ИЗП) е 1 688 346 дка и е разпределена в 7 633 стопанства. Средната ИЗП за областта е 221.2 дка или 118% над средния размер за страната – 101.3 дка. Броят на стопанствата, които не разполагат с ИЗП, е 312. В Община Русе са 16.2% от всички стопанства в областта, като 70 от тях не притежават ИЗП. Останалите 1 216 стопанства обработват 20.7% от ИЗП на областта със средна ИЗП 287.9 дка. В община Иваново се стопанисват 15.1% от ИЗП от 1 102 стопанства със средна ИЗП от 231.9 дка. Най-малко са стопанствата с местонахождение в Община Борово – 7.9% и те притежават 6.8% от ИЗП със среден размер от 191.4 дка. Стопанствата, които обработват над 500 дка ИЗП са 363 бр. (5%) и обхващат 91% (1 535 715 дка) от ИЗП на областта. Земеделските стопанства, които обработват до 10 дка, са 5 233 бр. или 69% от стопанствата с ИЗП в областта, но обработват само 1% (14 857 дка) от ИЗП.

Таблица 1 Разпределение на земеделските стопанства в Област Русе според размера на ИЗП по общини

Община	Общо			ИЗП (дка)											
	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Среден размер (дка)	= 0.0	> 0.0 и < 10.0	≥ 10.0 и < 20.0	≥ 20.0 и < 100.0	≥ 100.0 и < 500.0	≥ 500.0	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)
БЪЛГАРИЯ	370 222	36 169 647.3	101.3	13 148	248 015	816 280.7	46 944	625 506.8	41 124	1 631 422.8	12 828	2 786 112.8	8 163	30 310 324.2	
Област Русе	7 945	1 688 345.5	221.2	312	5 233	14 856.5	744	9 898.7	898	39 036.2	395	88 838.9	363	1 535 715.2	
Борово	612	115 618.4	191.4	8	519	1 615.7	32	439.6	27	922.6	12	2 428.8	14	110 211.7	
Бяла	1 137	263 562.3	249.3	80	839	1 532.2	50	651.0	83	4 124.1	45	9 561.1	40	247 693.9	
Ветово	845	164 826.5	202.2	30	443	1 548.7	131	1 833.3	151	6 064.0	50	10 981.9	40	144 398.6	
Две могили	996	199 074.6	201.5	8	785	1 756.0	73	964.6	66	2 526.1	28	6 574.4	36	187 253.5	
Иваново	1 150	255 559.1	231.9	48	837	2 575.4	83	1 078.6	75	3 105.2	47	9 691.3	60	239 108.6	
Русе	1 286	350 143.5	287.9	70	710	1 735.3	123	1 623.8	200	9 034.8	102	22 397.9	81	315 351.7	
Сливо поле	1 144	196 292.7	181.2	61	548	1 834.8	200	2 613.9	231	9 782.8	54	13 127.9	50	168 933.3	
Ценово	775	143 268.4	186.5	7	552	2 258.4	52	693.9	65	3 476.6	57	14 075.6	42	122 763.9	

Разпределение на ИЗП в Област Русе

Използваната земеделска площ в размер 1 688 346 дка е разпределена на 7 633 земеделски стопанства с местонахождение на територията на Област Русе. Броят на стопаните, които са физически лица, е 7 321 и обработват 25% от общата ИЗП при средна площ в размер на 58 дка. Търговските дружества са 141 и ползват 27% от общата ИЗП. При тях средната площ на стопанство е 3 218.8 дка. Земеделските кооперации в областта са 51 броя със 29% от ИЗП. Средната ИЗП в тези структури е 9 411.9 дка. 14% от ИЗП се стопанисва от 97 еднолични търговци. Средният размер на земята при тях е 2 484.2 дка. Останалите 5% от ИЗП се обработват от граждански сдружения и други структури (манастири, училища, институти и др.), като средният размер на земята при тях е 3 854.8 дка. Собствена на стопанствата е 11.9% от използваната земя, а 88.1% е наета. 85% от използваната земя е собственост на физически лица.

ИЗП според юридическия статут на стопанствата

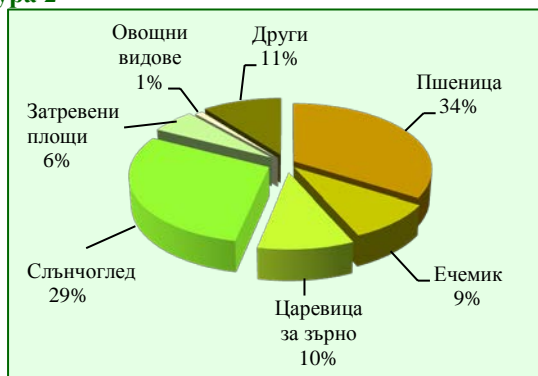
Фигура 1

РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Разпределение на ИЗП по култури

Фигура 2

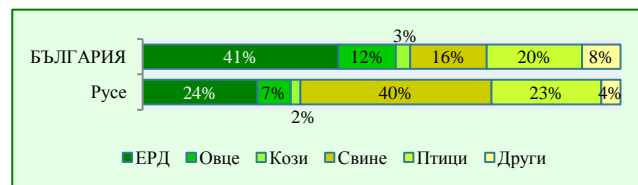
Обработваемата земя е 1 561 315 дка, което е 92% от ИЗП на областта и се разпределя в 5 645 земеделски стопанства. Относителният ѝ дял представлява 5% от общата обработваема земя на страната. От ИЗП зърнените култури представляват 53%, техническите култури – 35%, фуражните култури – 3%, постоянно затревените площи – 6%, а трайните насаждения – 1%. Заети с пшеница са 63% от площите със зърнени култури (34% от ИЗП), с царевица за зърно – 19% от зърнените (10% от ИЗП) и с ечемик – 18% от зърнените (9% от ИЗП). Слънчогледът заема 83% от площите на техническите култури (29% от ИЗП). 72% от стопанствата с ИЗП имат семейни градини. Трайните насаждения са 25 120 дка, като 69% от тях са площите на овощните видове. 29% от площите с овощни видове са заети с лешници, 17% с орехи, 15% с праскови и нектарини. Лозята са 6 837 дка.

ЖИВОТНОВЪДСТВО

Селскостопански животни, птици и пчели отглеждат 6 552 стопанства в областта. От тях 24% отглеждат говеда, 46% – овце, 30% – кози, 21% – свине и 77.5% – птици. В Област Русе се отглеждат 14 331 говеда със среден размер на стадата от 9 глави. Млечните крави са 7 525 броя. Говедата, овцете и козите се отглеждат основно в стопанства на физически лица, съответно 79% от говедата, 90% от овцете и 99.6% от козите. В стопанства на търговски дружества и ЕТ се отглеждат 92.6% от свинете и 76.6% от птиците. В 1 149 стопанства се отглеждат 35 670 пчелни семейства, като 98% са в стопанства на физически лица.

Разпределение на животинските единици

Фигура 3

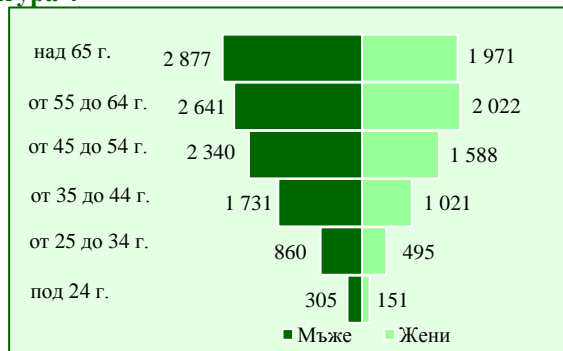

Животинските единици са стандартни единици за измерване, които позволяват обединяване на различните категории животни, с цел сравняването им.

РАБОТНА СИЛА

Брой на лицата, заети в земеделието в зависимост от пола и възрастовата група

Фигура 4

В земеделските стопанства през 2010 година са работили 18 002 души (без сезонните работници), като обемът на вложения от тях труд е 10 780 годишни работни единици (ГРЕ). Като семейна работна ръка участват 14 790 лица или 82% от заетите в земеделието в областта. Несемейна работна ръка (наети лица) са 3 212, които формират 18% от заетите и са отработили общо 3 020 ГРЕ. Сезонните работници са отработили 95.6 хил. човекодни, което представлява 412 ГРЕ. Жените са 40% от заетите, а мъжете – 60%. Пенсионерите над 64-годишна възраст, влагащи труд в земеделските стопанства, са 27% от заетите, а работещите до 34 години са 10%. От 7 945 управители на стопанствата (вкл. физическите лица) 84% са мъже, а 16% са жени. Управителите са отработили общо 4 715 ГРЕ. До 34 годишна възраст са 7% от тях, а над 64 години са 37%.

ТИПОЛОГИЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

В Област Русе преобладават стопанствата със смесени култури и животновъдство и със смесено животновъдство – съответно 23.3% и 20.6%. Над ¼ от стандартния производствен обем се формира от специализираните стопанства в отглеждането на полски култури (52.8%) и в отглеждането на свине и птици (24.7%).

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Таблица 2 Брой стопанства и площи с основни култури, брой животни и работна ръка в Област Русе

Земеделски площи и култури	БЪЛГАРИЯ		Област Русе	
	Стопанства (брой)	Площ (дка)	Стопанства (брой)	Площ (дка)
Използвана земеделска площ	357 074	36 169 647.3	7 633	1 688 345.5
Обработваема земя	250 728	31 249 279.8	5 645	1 561 314.8
Зърнени култури	119 640	17 961 479.9	3 905	902 464.6
- в т.ч. пшеница	49 436	11 497 374.0	1 244	573 056.0
- в т.ч. ечемик	19 759	2 523 437.0	756	158 161.3
- в т.ч. царевица за зърно	68 381	3 151 539.5	3 135	167 310.8
Слънчоглед	16 873	7 325 024.3	1 058	496 897.4
Фуражни култури	75 332	1 061 335.4	2 936	49 966.4
Семейни градини	227 930	103 646.5	5 503	2 780.6
Постоянно затревени площи	107 267	3 820 229.9	310	99 129.8
Трайни насаждения	118 610	996 491.1	3 026	25 120.3
- в т.ч. лозя	87 002	523 356.7	2 463	6 836.8
- в т.ч. овощни видове	42 827	455 048.5	772	17 209.6
ябълки	19 138	58 509.8	250	1 143.6
праскови и нектарини	9 369	48 701.7	268	2 646.8
череша и вишни	10 702	106 319.8	119	1 493.3
орехи	2 938	62 212.2	136	3 002.3
лешници	542	16 468.8	52	4 991.1

Видове и категории животни	БЪЛГАРИЯ		Област Русе	
	Стопанства (брой)	Брой животни*	Стопанства (брой)	Брой животни*
Говеда	95 357	576 339	1 591	14 331
- в т.ч. крави	86 210	347 291	1 202	7 564
Овце	91 793	1 415 181	3 026	32 639
Кози	84 582	388 866	1 942	9 975
Свине	82 265	670 469	1 374	83 482
- в т.ч. свине-майки	15 235	73 547	367	10 275
Общо еднокопитни	92 806	112 632	2 370	2 589
Птици	185 455	17 491 187	5 080	843 616
- в т.ч. кокошки носачки и подрастващи	180 253	7 875 278	4 942	496 746
- в т.ч. пилета за угояване	19 457	7 564 578	679	276 089
- в т.ч. патици	7 907	1 543 763	199	6 841
Пчелни семейства	23 982	588 694	1 149	35 670

*С изключение на пчелите, които са посочени в брой на пчелните семейства.

Работна ръка	БЪЛГАРИЯ			Област Русе		
	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка
Брой лица, влагащи труд в стопанствата	738 634	681 466	57 168	18 002	14 790	3 212
Вложен труд в ГРЕ	389 107	336 766	52 341	10 780	7 760	3 020

Таблица 3 Типология на земеделските стопанства в Област Русе

Видове стопанства по специализация		Ед. мярка	БЪЛГАРИЯ	Област Русе	% в областта
Общо		Брой стопанства	370 222	7 945	100.0%
		СПО (хил. евро)	2 458 262.8	108 416.1	100.0%
Специализирани стопанства — растителни култури	полски култури	Брой стопанства	63 112	1 119	14.1%
		СПО (хил. евро)	1 152 959.3	57 237.4	52.8%
	зеленчуци, цветя и гъби	Брой стопанства	18 223	367	4.6%
		СПО (хил. евро)	166 013.1	5 536.5	5.1%
	трайни насаждения	Брой стопанства	32 111	332	4.2%
		СПО (хил. евро)	60 544.3	1 212.4	1.1%
Специализирани стопанства — животинска продукция	тревопасни животни	Брой стопанства	88 630	1 582	19.9%
		СПО (хил. евро)	379 412.6	8 317.6	7.7%
	свине, птици и зайци	Брой стопанства	28 583	813	10.2%
		СПО (хил. евро)	348 827.3	26 814.1	24.7%
Смесени стопанства	смесени култури	Брой стопанства	14 607	236	3.0%
		СПО (хил. евро)	65 950.0	1 880.2	1.7%
	смесено животновъдство	Брой стопанства	50 186	1 638	20.6%
		СПО (хил. евро)	76 438.5	2 144.0	2.0%
	смесени култури и животновъдство	Брой стопанства	73 788	1 854	23.3%
СПО (хил. евро)	208 117.7	5 273.9	4.9%		
некласифицирани стопанства		Брой стопанства	982	4	0.1%

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА 2010: МЕТОДОЛОГИЯ

В настоящата публикация са представени и анализирани данните за 7 945 земеделски стопанства с местонахождение в Област Русе, които отговарят на праговете за земеделско стопанство. При анализирани резултатите земеделските стопанства са групирани на "физически" и "юридически" лица. Едноличните търговци и сдруженията са включени в групата на юридическите лица, тъй като по размер и "поведение" са по-близо до кооперациите и търговските дружества, отколкото до стопанствата на физическите лица.

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Земеделско стопанство или „стопанство“ е отделна технико-икономическа единица, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа земеделски земи в добро земеделско и екологично състояние по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕО) № 1166/2008 и отговаря на поне един от критериите, заложен в Приложение №2 към чл. 5 на Закона за преброяване на земеделските стопанства в България през 2010 г.

Използваната земеделска площ (ИЗП) на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини. **Обработваемата земя** е земеделска земя, която ежегодно участва в сеитбооборот – площите, върху които се отглеждат едногодишни култури, както и оранжерийните площи, площите, заети с ягоди, изкуствени ливади, хмел, маслодайна роза, лавандула, угарите и площите за производство на семена и посадъчен материал.

Трайни насаждения са овощните насаждения, лозята, площите с ягодоплодни култури и разсадниците (вкл. за горски фиданки).

Постоянно затревените площи са естествените ливади и ниско продуктивните затревени площи на стопанството, които се косят или се изпасват от животните. Включват се и площите, които не се използват за производствени цели но се поддържат в добро земеделско и екологично състояние.

В ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните от няколко стопанства общи площи за паша на животните.

Годишна работна единица – 1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник при пълно работно време в рамките на една година. В България 1 ГРЕ е равна на 1 856 отработени часа в годината или 232 човекодни.

Период на наблюдение за площите е стопанската година: от 1^{-ви} октомври 2009 г. до 30^{-ти} септември 2010 г. Броят на животните се отчита към 31.08.2010 г. Работната сила се отчита за период от 12 месеца, приключващ на 31.08.2010 г.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРЕБРОЯВАНЕТО

Преброяването на земеделските стопанства се провежда от 1 септември до 30 ноември 2010 г., съгласно Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 г. Събирането на информацията се осъществи от анкетьори, които посетиха стопанствата, отговарящи на критериите за земеделско стопанство, в областта и интервюираха техните стопани или управители.

По време на преброяването на територията на Област Русе работиха 97 анкетьори и 9 контролери, които бяха специално обучени. Въвеждането на данните от попълнените въпросници бе последвано от проверки и контроли за съответствие, които имаха за цел да осигурят високо качество на събраната информация.

Всички лица, участвали в събирането и обработката на данните, са длъжни да спазват статистическа тайна и индивидуалните данни на стопанствата не могат да се използват за други цели освен статистически (Глава Шеста от Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година).

ТИПОЛОГИЯТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Типологията на земеделските стопанства представлява единна класификация на стопанствата в Общността съобразно техния тип по технико-икономическа насоченост и икономически размер и позволява да се определят специализацията и размерът им. Класификацията се основава на икономически показатели, наречени стандартни производствени обеми (СПО).

Типът по технико-икономическа насоченост на дадено стопанство се определя от относителния дял на стандартния производствен обем на различните продукти на това стопанство в неговия общ стандартен производствен обем.

Стопанствата се групират в девет общи типа:

Специализирани стопанства — растителни култури

1. полски култури
2. зеленчуци, цветя и гъби
3. трайни насаждения

Специализирани стопанства — животинска продукция

4. тревопасни животни
5. свине, птици и зайци

Смесени стопанства

6. смесени култури
7. смесено животновъдство
8. смесени култури и животновъдство
9. неклассифицирани стопанства

За определяне на типологията на стопанствата за преброяването на земеделските стопанства в България през 2010 година са използвани СПО'2007, изчислени като средно претеглени величини за периода 2005–2009 година. Групирането на стопанствата в хомогенни групи по тип специализация и икономически размер позволява сравнение на земеделските структурите в различните страни и във времето.

Как се определя типологията?

При определяне типологията на стопанствата се преминава през следните стъпки:

- Изчисляват се индивидуални СПО за всички селскостопански продукти (от растениевъдството и животновъдството) за определена стопанска година или като средна стойност от няколко години. Индивидуалният СПО отразява средната парична стойност на селскостопанската продукция при цена на производител. СПО не включва директните плащания, данък добавена стойност и други данъци.
- Тези индивидуални СПО се прилагат към данните на всяко стопанство (площта на всеки вид култура и броят на всяка категория животно, отглеждани в стопанството, се умножават по съответните им СПО) и се сумират, за да се получи общия СПО на стопанството в евро.
- Специализацията на стопанството се определя по схема за класификация, заложена в Регламент (ЕО) 1242/2008, изменен с Регламент (ЕО) 867/2009.

Какво е "икономически размер" на земеделското стопанство? – Икономическият размер на стопанството се определя въз основа на общия стандартен производствен обем на стопанството. Той показва потенциала на стопанството, но не и неговите финансови резултати. Икономическият размер позволява сравнение на стопанства с различни специализации, защото физическият размер (средна площ, брой животни и т.н.) не носи достатъчно информация.

Икономическият размер на едно стопанство се определя като сумата от СПО на всеки продукт, произвеждан в стопанството. Стопанствата се групират в **класове по размер** (от I до XIV). В I^{-ви} клас се включват стопанства с размер до 2 хил. евро. Стопанствата с икономически размер от 2 хил. евро до 100 хил. евро са групирани в класове от II^{-ви} до VII^{-ми}, а стопанства с икономически размер над 100 хил. евро попадат в класовете от VIII^{-ми} до XIV^{-ти}.

Типологията на стопанствата се използва в земеделската статистика за анализ на получените резултати от статистическите наблюдения, както и за изготвяне на извадки за провеждане на следващи изследвания.

Публикацията е приключена редакционно на 30 ноември 2012 г.
Редакция: МЗХ, отдел "Агостатистика"
Адрес: София, 1040, МЗХ, бул. „Христо Ботев“ № 55
Областна дирекция „Земеделие“ – Русе
Адрес: Гр. Русе, 7000, ул. "Църковна независимост" № 16, ет. 7

За повече информация: МЗХ, отдел "Агостатистика"
Тел./факс: 980 82 94; E-mail: agrostat@mzh.government.bg
Интернет страница на МЗХ: www.mzh.government.bg
http://www.mzh.government.bg/ODZ-Ruse/bg/Home.aspx
тел./факс: 082/82 11 43; E-mail: 18Agrostatistica@mzh.government.bg